

Rapport

Datum: 15 december 2008
Rapportnummer: 2008/301

Klacht

Ten aanzien van de officier van justitie te Rotterdam

1. Verzoeker klaagt erover dat de officier van justitie te Rotterdam toestemming heeft gegeven voor zijn aanhouding buiten heterdaad.
2. Verzoeker klaagt erover dat de officier van justitie te Rotterdam toestemming heeft gegeven voor de inzet van het arrestatieteam Rotterdam-Rijnmond bij zijn aanhouding op 8 juni 2006.

Ten aanzien van het regionale politiekorps Rotterdam-Rijnmond

3. Verzoeker klaagt over de wijze waarop leden van het arrestatieteam Rotterdam-Rijnmond op 8 juni 2006 tegen hem zijn opgetreden, door hem:
 - a. tijdens zijn aanhouding te boeien en te blinddoeken en
 - b. tijdens het overbrengen naar de politieauto aan zijn handboeien te trekken, waardoor hij moeilijk kon lopen.
4. Verder klaagt verzoeker erover dat hij zich bij aankomst op het politiebureau heeft moeten ontkleden en een arrestantenoverall moest aantrekken, die al gescheurd was.
5. Ook klaagt verzoeker erover dat hij op blote voeten door het politiebureau heeft moeten lopen.

Voortschrijdend inzicht heeft ertoe geleid dat de Nationale ombudsman gedurende het onderzoek de klachtformulering in bovenstaande zin heeft aangepast.

Beoordeling

Algemeen

1. In het kader van een rechtshulpverzoek van de Noorse autoriteiten werden op 8 juni 2006 in Nederland en Noorwegen diverse doorzoekingen en aanhoudingen door de Nederlandse politie verricht.
2. Het Noorse strafrechtelijke onderzoek richtte zich op een internationaal opererende organisatie die zich bezighield met drugssmokkel tussen Nederland en Noorwegen. Een aantal personen, waaronder ene M., zou zich in Nederland bevinden. Door de Noorse autoriteiten werden drie locaties in Nederland opgegeven waar deze personen zich mogelijk konden bevinden. Eén van deze locaties was het huisadres van verzoeker. Uit de informatie die voorhanden was, bleek dat M. in verzoekers woning verbleef.

3. Op 8 juni 2006 betraden leden van het arrestatieteam (AT) verzoekers woning. Hierbij werden verzoeker en M. aangehouden.

I. Ten aanzien van de toestemming van de officier van justitie voor de aanhouding

Bevindingen

1. Verzoeker klaagt erover dat de officier van justitie toestemming heeft gegeven om hem buiten heterdaad aan te houden.

2. In zijn reactie van 11 februari 2008 liet de minister van Justitie weten de klacht niet gegrond te achten. Volgens de minister was de aanhouding buiten heterdaad rechtmatig. De minister merkte op dat de toestemming voor de aanhouding door een arrestatieteam niet alleen betrekking had op M. en dat het de politie niet duidelijk was welke personen zich op welke van de drie mogelijke verblijfplaatsen bevonden. Voor de officier van justitie gaf vooral het feit dat de gezochte personen zich van valse identiteiten bedienden en een aantal als vuurwapengevaarlijk bekend stonden de doorslag om toestemming te geven om over te gaan tot aanhouding buiten heterdaad van alle personen die op verzoekers adres aanwezig waren. Verzoeker werd (mede) aangehouden om op het politiebureau zijn identiteit vast te stellen.

3. Uit het onderzoek van de Nationale ombudsman zijn de volgende feiten naar voren gekomen. Verzoeker werd op 8 juni 2006 aangehouden vanwege een internationaal rechtshulpverzoek. In het rechtshulpverzoek werd een aantal personen genoemd. Van de gezochte personen waren geen foto's beschikbaar en het was bekend dat verschillende verdachten zich van diverse valse identiteiten bedienden. Eén van de gezochte personen was M. en hij bleek zich te bevinden in de woning van verzoeker. Van M. was het bekend dat hij zich vaker van valse identiteiten bediende. Uit afgeluisterde telefoongesprekken was gebleken dat verzoeker illegaal probeerde woonruimte te huren voor M.. Volgens de politie was verzoeker duidelijk faciliterend bezig voor M. De verdere rol van verzoeker was de politie echter nog niet duidelijk. Er was opdracht gegeven om iedereen die op verzoekers adres werd aangetroffen, aan te houden en mee te nemen naar het politiebureau om daar de identiteit vast te stellen.

4. Uit een rapport van inspecteur van politie K. blijkt dat er door de Noorse autoriteiten meerdere rechtshulpverzoeken waren gedaan. In de rechtshulpverzoeken werd verzocht om de woon- en/of verblijfplaatsen te traceren van diverse personen die werden gezocht voor drugsmokkel. De verdachten dienden te worden aangehouden als zij werden aangetroffen. Er was echter geen zekerheid onder welke naam of identiteit deze verdachten zich in Nederland zouden ophouden, omdat zij gebruik maakten van valse identiteiten. De rechtshulpverzoeken hielden onder andere in dat op een nader te bepalen dag en tijdstip diverse aanhoudingen en doorzoekingen simultaan dienden plaats te vinden.

5. Uit de verschillende Noorse rechtshulpverzoeken blijkt dat de naam van verzoeker op geen enkele wijze voorkomt. Uit de rechtshulpverzoeken blijkt dat er enkele personen gezocht werden, waarvan alleen een voornaam bekend was. Deze voornamen kwamen niet overeen met de voornaam van verzoeker.
6. Uit de vordering tot in behandeling nemen van het rechtshulpverzoek van de officier van justitie te Rotterdam van 7 juni 2006 blijkt dat de Noorse autoriteiten hadden verzocht om doorzoeking op het adres van verzoeker. Als verdachten werden aangemerkt M., I. en anderen.
7. Door de rechter-commissaris van de rechtbank Rotterdam werd op 8 juni 2006 bepaald dat in het kader van het rechtshulpverzoek van de Noorse autoriteiten een doorzoeking zou plaatsvinden op het adres van verzoeker. De doorzoeking vond, onder leiding van de rechter-commissaris, plaats op 8 juni 2006. Naast de rechter-commissaris en het AT waren er ook rechercheurs van de Nederlandse politie aanwezig, die zich inhoudelijk met het opsporingsonderzoek bezighielden. De schriftelijke machtiging van 8 juni 2006 was een bevestiging van de op 6 juni 2006 afgegeven mondelinge machtiging.
8. Op 8 juni 2006 gaf hulpofficier van justitie B. van het regionale politiekorps Rotterdam-Rijnmond een machtiging tot het binnentreden in een specifiek aangeduide woning. De machtiging werd afgegeven om de woning te doorzoeken, ter aanhouding van verdachte M. Verzoekers naam kwam op deze machtiging niet voor.
9. Uit het verslag van binnentreden van 8 juni 2006 blijkt dat de leden van het arrestatieteam zonder toestemming van de bewoner verzoekers woning waren binnengetrepen, ter aanhouding van M. Uit het verslag van binnentreden bleek verder dat ook verzoeker was aangehouden.
10. Tijdens een gesprek met twee medewerkers van het Bureau Nationale ombudsman op 3 september 2007 liet verzoeker weten dat ten tijde van zijn aanhouding hij een geldige identiteitskaart in huis had.

Beoordeling

11. Het verbod van onrechtmatige vrijheidsontneming houdt voor bestuursorganen in dat zij buiten de bij of krachtens de wet bepaalde gevallen niemand zijn vrijheid mogen ontnemen. Dit verbod komt onder meer aan bod in artikel 27, eerste lid van het Wetboek van Strafvordering (zie Achtergrond, onder 3.). Voor de beoordeling van de beslissing tot aanhouding buiten heterdaad is allereerst van belang of verzoeker kon worden aangemerkt als verdachte.
12. In artikel 27, eerste lid van het Wetboek van Strafvordering wordt gesteld dat voordat de vervolging is aangevangen als verdachte wordt beschouwd degene te wiens aanzien uit feiten of omstandigheden een redelijk vermoeden van schuld aan enig strafbaar feit

voortvloeit. Dit artikel stelt aan de mate van verdenking niet de eis van een ernstig vermoeden, maar eist wel dat het vermoeden van schuld moet steunen op feiten en omstandigheden en dat dit bovendien, naar objectieve maatstaven gemeten, redelijk dient te zijn.

13. De informatie die voorhanden was in onderling verband en samenhang bezien, leverde naar objectieve maatstaven gemeten, ten aanzien van verzoeker geen redelijk vermoeden van schuld op van handelen in strijd met enige strafbepaling. In de rechtshulpverzoeken komt verzoekers naam op geen enkele wijze voor. Door de korpsbeheerder is aangegeven dat de personen die door de Noorse autoriteiten werden gezocht, veelvuldig gebruik maakten van valse identiteiten. Om die reden was besloten om verzoeker ook aan te houden. De Nationale ombudsman kan zich voorstellen dat het lastig is om tot aanhouding van een verdachte over te gaan, wanneer deze verdachte gebruik maakt van meerdere valse identiteiten. Dit neemt echter niet weg dat er

- alvorens tot aanhouding over te gaan - een redelijk vermoeden van schuld moet zijn tegen een persoon. Het feit of deze gezochte persoon gebruik maakt van een valse identiteit doet hier niets aan af. Bovendien is het de Nationale ombudsman duidelijk geworden dat de politie wist wie verzoeker was. Zijn telefoon werd getapt en de politie was bovendien aan het bekijken welke rol verzoeker speelde. De korpsbeheerder heeft aangegeven dat de exacte rol van verzoeker nog niet duidelijk was. Van een redelijk vermoeden van schuld is derhalve geen sprake. De Nationale ombudsman kan tot geen andere conclusie komen dan dat verzoeker ten onrechte als verdachte is aangemerkt en dat er om die reden dus geen beslissing tot aanhouding buiten heterdaad had mogen worden genomen ten aanzien van verzoeker.

14. Door de minister van Justitie is naar voren gebracht dat verzoeker ook werd aangehouden om zijn identiteit vast te stellen op het politiebureau. De Nationale ombudsman kan echter niet begrijpen dat verzoeker meegenomen moest worden naar het bureau om daar zijn identiteit vast te stellen. Verzoeker was in het bezit van een geldige identiteitskaart en de aanwezige rechercheurs, die na het binnentreden door het AT, verzoekers woning waren binnengegaan, hadden heel eenvoudig verzoekers identiteit kunnen vaststellen. Wanneer de rechercheurs ter plaatse twijfels hadden over de echtheid van verzoekers identiteitskaart, dan hadden zij verzoeker mee kunnen nemen naar het politiebureau. Uit de verschillende rapportages van de politie blijkt echter dat er van enige vorm van controle nooit sprake is geweest. Verzoeker is direct meegenomen naar het bureau. Deze handelwijze acht de Nationale ombudsman niet juist.

Door toestemming te geven voor verzoekers aanhouding buiten heterdaad, heeft de officier van justitie gehandeld in strijd met het verbod van onrechtmatige vrijheidsontneming.

De onderzochte gedraging is op dit punt niet behoorlijk.

Ten aanzien van de toestemming tot de inzet van het AT

Bevindingen

1. Verzoeker klaagt erover dat de officier van justitie toestemming heeft gegeven voor het inzetten van het AT op 8 juni 2006. Verzoeker vond de inzet van een AT buitenproportioneel.

2. In zijn reactie van 11 februari 2008 liet de minister van Justitie weten verzoekers klacht niet gegrond te achten. Volgens de minister van Justitie had de betreffende officier van justitie op rechtmatige gronden toestemming gegeven voor de inzet van het AT. De toestemming voor de aanhouding met behulp van het AT had niet enkel betrekking op de aanhouding van M., maar ook op de aanhouding van drie overige personen, waarvan een aantal mogelijke verblijfsplaatsen bekend was. Op het moment van de op handen zijnde aanhouding(en) was niet duidelijk welke personen zich op welke van de mogelijke adressen zouden bevinden. De minister van Justitie wees er in dit verband op dat op grond van informatie van de Noorse autoriteiten was gebleken dat M. gebruik maakte van meerdere valse identiteiten en dat M. bekend stond als vuurwapengevaarlijk. Bovendien was het duidelijk geworden dat deze M. zich in de woning van verzoeker bevond. De minister liet ook weten dat M. tot een organisatie behoorde waarbinnen sancties en afrekeningen hadden plaatsgevonden.

3. Door hulpofficier van justitie B. werd op 8 juni 2006 een machtiging tot binnentreden in de woning van verzoeker afgegeven, ter aanhouding buiten heterdaad van M. Door de officier van justitie te Rotterdam was toestemming gegeven om M. buiten heterdaad aan te houden.

4. Op 28 augustus 2008 liet een medewerker van het Openbaar Ministerie te Rotterdam weten dat door de Noorse autoriteiten was gevraagd om de voorlopige aanhouding van M.

Beoordeling

5. Het evenredigheidsvereiste houdt in dat bestuursorganen voor het bereiken van een doel een middel aanwenden dat voor de betrokkenen niet onnodig bezwarend is en dat in evenredige verhouding staat tot dat doel.

6. De inzet van een AT wordt algemeen beschouwd als een zwaar gewelddoel. Dit heeft alles te maken met de wijze van optreden van arrestatieteams. Een arrestatieteam treedt op als een operationele eenheid en maakt daarbij gebruik van specifieke aanhoudingstechnieken en -tactieken. Kenmerkend voor het optreden van arrestatieteams bij aanhoudingen buiten heterdaad is dat het optreden erop is gericht de aan te houden, vaak vuurwapengevaarlijk geachte persoon of personen geen gelegenheid te bieden van zijn/hun (vuur)wapen(s) gebruik te maken.

De werkwijze van arrestatieteams is gebaseerd op snelheid van handelen en het verrassingseffect. Zo worden woningen standaard betreden zonder toestemming van de bewoner, worden aangehouden personen meteen na hun aanhouding geboeid, en wordt de verdachte veelal geblinddoekt. De overrompelende werkwijze van een AT houdt veelal een ernstige beperking in van grondrechten van de betrokken burger(s) zoals het huisrecht en de eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer. De toestemming om een AT in te zetten mag dan ook niet onnodig bezwarend zijn voor de betrokkene en dient in evenredige verhouding te staan tot het te bereiken doel.

7. Voor de beoordeling van de vraag of de officier van justitie in redelijkheid kon beslissen het bevel tot aanhouding van M. te geven, is allereerst van belang of M. kon worden aangehouden. Door de Noorse autoriteiten was voor de uitlevering van M. verzocht om hem voorlopig aan te houden. Ingevolge artikel 13 en 14 van de Uitleveringswet (zie Achtergrond, onder 5.) kan iedere officier van justitie de voorlopige aanhouding bevelen van een voortvluchtige. Tot de wettelijke voorwaarden voor inwilliging van zo'n verzoek behoort dat naar verwachting het uitleveringsverzoek voor inwilliging vatbaar zal zijn, hetgeen erop neerkomt dat het feit met betrekking waartoe de voorlopige aanhouding wordt verzocht ook naar Nederlands recht strafbaar moet zijn gesteld. Verder dient er voor het strafbare feit naar Nederlands recht voorlopige hechtenis mogelijk te zijn.

8. Aan de voorwaarden uit artikel 13 van de Uitleveringswet is voldaan. M. werd ervan verdacht betrokken te zijn bij de in- en uitvoer in Noorwegen van verdovende middelen, zowel softdrugs als harddrugs. Deze feiten zijn ook naar Nederlands recht strafbaar, namelijk ingevolge de artikelen 2 en 3 van de Opiumwet (zie Achtergrond, onder 4.). Nu daarvoor voorlopige hechtenis is toegelaten (zie artikel 67, eerste lid Sv in Achtergrond, onder 3.), was de officier van justitie bevoegd verzoekers voorlopige aanhouding te bevelen. Ook was het Noorse verzoek gedaan op basis van een verdrag en liep er een Noors strafrechtelijk onderzoek naar M.

9. Op grond van artikel 8 van het Besluit beheer regionale politiekorpsen kan een arrestatieteam worden ingezet indien redelijkerwijs mag worden aangenomen dat een levensbedreigende omstandigheid tegen de politie of anderen dreigt (zie Achtergrond, onder 7. en 8.). Voor inzet van een AT is in beginsel toestemming vereist van de hoofdofficier van justitie of de officier van justitie, eerste klasse (zie Achtergrond, onder 8.).

10. De Nationale ombudsman is van oordeel dat redelijkerwijs kon worden aangenomen dat er sprake was van een situatie waarin er levensbedreigend geweld tegen de politie of anderen dreigde. Immers, M. stond bekend als iemand die vuurwapengevaarlijk was en M. was, volgens de Noorse autoriteiten, lid van een criminele organisatie, die gebruik maakte van sancties en afrekeningen. M. mocht op basis van het verzoek tot voorlopige aanhouding door de politie worden aangehouden. De Nationale ombudsman concludeert dat de officier van justitie onder de genoemde omstandigheden juist heeft gehandeld door toestemming te geven voor de inzet van een AT. De beslissing om toestemming te geven

voor de inzet van een AT levert geen strijd op met het evenredigheidsvereiste.

De onderzochte gedraging is op dit punt behoorlijk.

III. Ten aanzien van het boeien en blinddoeken en het trekken aan de handboeien

Bevindingen

Ten aanzien van het boeien en blinddoeken

1. Verzoeker klaagt erover dat hij tijdens zijn aanhouding door het AT is geboeid en geblinddoekt. Volgens verzoeker werd hij onterecht geboeid en geblinddoekt.
2. In zijn reactie van 29 januari 2008 deelde de korpsbeheerder mee verzoekers klacht niet gegrond te achten. De korpsbeheerder liet weten dat het niet ongebruikelijk is dat leden van een AT arrestanten boeien en blinddoeken. Dit wordt gedaan uit overwegingen van veiligheid, aldus de korpsbeheerder. Volgens de korpsbeheerder was er gezien de aard van de delicten waar de verdachten zich mee bezig hielden, en de geldbedragen die daarmee gemoeid waren, een reële dreiging dat de betrokkenen over wapens beschikten en bereid waren deze te gebruiken. Het boeien en blinddoeken was volgens de korpsbeheerder een effectieve manier om risico's te minimaliseren. De korpsbeheerder vond dat er door het AT niet onevenredig was gehandeld.

Ten aanzien van het trekken aan de handboeien

3. Verzoeker klaagt er verder over dat leden van het AT hem tijdens het overbrengen naar de politieauto aan de handboeien hebben getrokken. Hierdoor kon verzoeker naar zijn zeggen moeilijk lopen en had hij pijn.
4. In zijn reactie van 29 januari 2008 liet de korpsbeheerder weten de klacht niet gegrond te achten. De korpsbeheerder schreef dat het gebruikelijk is dat de aangehouden verdachten door het arrestatieteam worden begeleid naar de auto, door hen vast te houden bij de handboeien (op de rug) en bij hun kraag waarbij zij worden gedwongen te lopen in een voorovergebogen houding. Dit loopt onprettig, maar wordt met opzet gedaan om de kans op pogingen tot verzet of ontsnapping te bemoeilijken, aldus de korpsbeheerder. Gezien de context van de aanhouding vond de korpsbeheerder deze maatregel niet onevenredig.

Beoordeling

Ten aanzien van het boeien

5. Ten aanzien van het boeien van verzoeker is het volgende van belang. Onder I.12 en I.13 is reeds opgemerkt dat verzoeker niet als verdachte kon worden aangemerkt. Dit leidt er automatisch toe dat het boeien van verzoeker als niet behoorlijk dient te worden

aangemerkt.

De onderzochte gedraging is op dit punt niet behoorlijk.

6. De Nationale ombudsman komt met bovengenoemde constatering niet toe aan een zelfstandig behoorlijkheidsoordeel over dit klachtonderdeel. Gelet op het belang van de normontwikkeling zal de Nationale ombudsman nagaan of het boeien van verzoeker afzonderlijk bezien de toets der kritiek kan doorstaan indien zou zijn geoordeeld dat verzoeker terecht als verdachte was aangemerkt en kon worden aangehouden.

7. Het boeien van een persoon betekent een inbreuk op het recht op onaantastbaarheid van het menselijk lichaam, welk recht in artikel 11 van de Grondwet is neergelegd. Bij of krachtens de wet kunnen beperkingen op dit grondrecht worden gemaakt (zie Achtergrond, onder 2.). Ten aanzien van personen aan wie rechtens de vrijheid is ontnomen, is in artikel 15, vierde lid van de Grondwet meer in het algemeen bepaald dat zij kunnen worden beperkt in de uitoefening van hun grondrechten voor zover deze zich niet met de vrijheidsbeneming verdraagt (zie Achtergrond, onder 2.). Ook in artikel 8 van het Europees verdrag voor de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden (EVRM) is bepaald dat een inbreuk op ieders recht op respect voor zijn privé-leven - waaronder mede wordt verstaan zijn lichamelijke integriteit - moet zijn voorzien bij wet (zie Achtergrond, onder 1.). De wetgever heeft in artikel 22 van de Ambtsinstructie voor de politie het boeien geregeld (zie Achtergrond, onder 6.).

8. Uitgaande van de hypothetische situatie dat verzoeker wel had kunnen worden aangemerkt als verdachte van drugshandel, waarbij het gebruik van (vuur)wapens gebruikelijk was, is de Nationale ombudsman van oordeel dat er voldoende sprake zou zijn van vrees voor een veiligheidsrisico. Deze omstandigheid zou ertoe leiden dat het arrestatieteam over kon gaan tot het bij verzoeker aanleggen van handboeien ten behoeve van het vervoer naar het politiebureau. Het boeien van verzoeker door het AT zou - in dat licht bezien - dan ook geen ongerechtvaardigde inbreuk hebben opgeleverd van de onaantastbaarheid van het lichaam.

Ten aanzien van het blinddoeken

9. Ten aanzien van het blinddoeken geldt ook dat de Nationale ombudsman niet aan een zelfstandige beoordeling van dit klachtonderdeel toekomt. Omdat verzoeker niet als verdachte kon worden aangemerkt, is de onderzochte gedraging automatisch niet behoorlijk. Desalniettemin zal de Nationale ombudsman ook in dit geval nagaan of de gedraging afzonderlijk bezien de toets der kritiek kan doorstaan indien zou zijn geoordeeld dat verzoeker terecht was aangehouden. Het blinddoeken zal worden getoetst aan het recht op onaantastbaarheid van het lichaam.

10. Aangaande het blinddoeken van verzoeker na zijn aanhouding overweegt de Nationale ombudsman als volgt. Artikel 15, vierde lid van de Grondwet opent de mogelijkheid om, bijvoorbeeld door het omdoen van een blinddoek, een inbreuk te maken op de lichamelijke integriteit van personen aan wie rechtens de vrijheid is ontnomen, zonder dat dit bij of krachtens formele wet is voorzien. Het artikellid clauseert deze mogelijkheid aldus: voor zover de uitoefening van het grondrecht zich niet met de vrijheidsontneming verdraagt. Artikel 8 EVRM vereist (ook) ten aanzien van rechtens van hun vrijheid beroofde personen wel uitdrukkelijk dat beperking van een grondrecht is voorzien in het nationale recht ("in accordance with the law"). Dit recht hoeft niet in een formele wet te zijn vastgelegd, maar moet wel toegankelijk en voorzienbaar zijn, aldus vaste jurisprudentie van het Europese Hof voor de rechten van de mens.

11. Een toegankelijke en voorzienbare regeling, waarin is uitgewerkt dat en onder welke omstandigheden politieambtenaren een persoon mogen blinddoeken, ontbreekt. Ook ten aanzien van personen aan wie rechtens de vrijheid is ontnomen, is een en ander niet in de Ambtsinstructie voor de politie geregeld. Dit tekort aan normering werkt willekeurige toepassing in de hand en is niet verenigbaar met de vereisten die in de jurisprudentie inzake artikel 8 EVRM worden gesteld aan de wettelijke basis van inbreuken op het recht op privéleven. Ook het blinddoeken van een persoon aan wie rechtens de vrijheid is ontnomen, ontbeert dus een deugdelijke wettelijke grondslag. Aangezien er situaties denkbaar zijn waarin het uit het oogpunt van beperking van het veiligheidsrisico wenselijk is dat een verdachte wordt geblinddoekt, oordeelde de Nationale ombudsman in rapport 2003/353 dat hij het noodzakelijk acht dat er een nadere bezinning plaatsvindt over de vraag hoe het gebruik van dwangmiddelen zoals het omdoen van de blinddoek door een arrestatieteam van de politie in overeenstemming met de Grondwet en internationaalrechtelijke verplichtingen wettelijk moet worden genormeerd. Dit heeft echter nog niet geleid tot regelgeving op dit punt. De Nationale ombudsman acht het zonder wettelijke grondslag blinddoeken van een verdachte dan ook in strijd met het recht op onaantastbaarheid van het lichaam.

Ten aanzien van het trekken aan de handboeien

12. Nu de Nationale ombudsman onder I.12 en I.13 heeft geoordeeld dat verzoeker ten onrechte als verdachte is aangemerkt en is aangehouden, brengt dit vanzelf met zich mee dat daarmee het gestelde trekken aan de handboeien niet behoorlijk was.

De onderzochte gedraging is op dit punt eveneens niet behoorlijk.

13. De Nationale ombudsman komt met bovengenoemde constatering evenmin toe aan een zelfstandig oordeel over dit klachtonderdeel. Ook hier zal de Nationale ombudsman nagaan of het trekken aan de handboeien afzonderlijk bezien de toets der kritiek kan doorstaan indien zou zijn geoordeeld dat verzoeker terecht als verdachte werd aangemerkt en kon worden aangehouden. De Nationale ombudsman zal ook deze gedraging toetsen

aan het recht van onaantastbaarheid van het lichaam.

14. Verdachten die door het AT worden aangehouden vormen een groot veiligheidsrisico. De Nationale ombudsman kan de korpsbeheerder dan ook volgen in zijn standpunt dat het trekken aan de handboeien de risico's op verzet of vluchten verkleint. Hoewel het trekken aan de handboeien niet een prettig gevoel is en zelfs pijnlijk kan zijn, acht de Nationale ombudsman het, uit oogpunt van veiligheid, niet onjuist dat er onder omstandigheden voor deze handelwijze wordt gekozen. Daarbij neemt de Nationale ombudsman mee dat de ervaring leert dat leden van een AT zodanig getraind zijn in beheerste geweldsuitoefening dat zij in staat zijn hiermee op professionele wijze om te gaan. Deze handelwijze leverde dan ook geen strijd op met het recht van onaantastbaarheid van het lichaam.

IV. Ten aanzien van het dragen van een gescheurde arrestantenoverall

Bevindingen

1. Verzoeker klaagt erover dat hij, nadat hij op 8 juni 2006 was aangehouden en overgebracht naar het politiebureau, een arrestantenoverall moest aantrekken. Deze overall was volgens verzoeker gescheurd.

2. In zijn reactie van 29 januari 2008 aan de Nationale ombudsman liet de korpsbeheerder weten dat verzoeker aan een grondige veiligheidsfouillering was onderworpen, waarbij verzoeker ook aan het lichaam was onderzocht. Het is daarbij gebruikelijk dat de arrestant zich ontkleedt en een arrestantenoverall aantrekt. De korpsbeheerder liet verder weten dat het niet meer was na te gaan of de overall inderdaad gescheurd was. Mocht de overall wel gescheurd zijn geweest, dan was dat zeker geen opzet, aldus de korpsbeheerder.

Beoordeling

3. Nu de Nationale ombudsman onder I.12 en I.13 heeft geoordeeld dat verzoeker ten onrechte als verdachte is aangemerkt en is aangehouden, brengt dit automatisch met zich mee dat daarmee het moeten dragen van een arrestantenoverall niet behoorlijk was.

De onderzochte gedraging is op dit punt niet behoorlijk.

Ook hier zal de Nationale ombudsman nagaan of het dragen van een arrestantenoverall afzonderlijk bezien de toets der kritiek kan doorstaan indien zou zijn geoordeeld dat verzoeker terecht als verdachte was aangemerkt en kon worden aangehouden. De Nationale ombudsman zal ook deze gedraging toetsen aan het recht van onaantastbaarheid van het menselijk lichaam.

4. Zoals onder III.7 is overwogen, kunnen ingevolge artikel 11 van de Grondwet bij of krachtens de wet beperkingen worden gesteld aan het recht van onaantastbaarheid van het menselijk lichaam. Artikel 29 van de Ambtsinstructie voor de politie, de Koninklijke

Marechaussee en de buitengewoon opsporingsambtenaar (zie Achtergrond, onder 6.) maakt een dergelijke beperking mogelijk. Uit dit artikel volgt dat een politieambtenaar, na toestemming van een hulpofficier van justitie, mag bevelen dat een verdachte zich ontkleedt indien de kleding tijdens de insluiting een gevaar voor de veiligheid van betrokkene of anderen kan vormen. Het is de Nationale ombudsman niet gebleken dat er sprake was van een dusdanig veiligheidsrisico dat het noodzakelijk was om verzoeker, nadat een uitgebreide veiligheids- en insluitingsfouillering had plaatsgevonden, niet zijn kleding terug te geven. De Nationale ombudsman begrijpt niet waarom verzoeker niet zijn kleding terug heeft gekregen, maar verplicht werd om een arrestantenoverall aan te trekken. Deze handelwijze levert dan ook strijd op met recht van onaantastbaarheid van het menselijk lichaam. De Nationale ombudsman heeft niet kunnen vaststellen of de overall van verzoeker gescheurd was.

V. Ten aanzien van verzoeker laten lopen op blote voeten

Bevindingen

1. Verzoeker klaagt er tot slot over dat hij op 8 juni 2008 op het politiebureau op blote voeten heeft moeten lopen. Verzoeker merkte hierbij op dat hij bovendien van het ene politiebureau naar het andere werd overgebracht, terwijl hij elke keer op blote voeten liep.
2. Tijdens een gesprek met twee medewerkers van het Bureau Nationale ombudsman op 3 september 2007 liet verzoeker weten dat hij op één politiebureau is geweest en dat hij in het politiebureau op blote voeten moest lopen. Van het overbrengen naar een ander politiebureau was geen sprake. Verzoeker gaf aan dat hij vanuit zijn politiecel door het politiebureau op blote voeten heeft moeten lopen. Hij werd gebracht naar een kamer waar hij sprak met een officier van justitie.
3. In zijn reactie van 29 januari 2008 aan de Nationale ombudsman liet de korpsbeheerder weten dat niet meer was na te gaan hoe alles precies was verlopen. Wel achtte de korpsbeheerder het bijzonder onaannemelijk dat verzoeker op andere plaatsen dan binnen de arrestantenafdeling op blote voeten moest lopen. De korpsbeheerder wees erop dat het in dit geval onvermijdelijk was dat verzoeker enige tijd op blote voeten had gestaan en dat deze tijd beperkt diende te worden tot een minimum. De korpsbeheerder merkte op dat als die tijd onnodig lang was geweest, dat dit niet juist zou zijn geweest. Verder liet de korpsbeheerder weten dat er geen sprake was geweest van enig vervoer van verzoeker tussen verschillende politiebureaus.

Beoordeling

4. De Nationale ombudsman maakt uit verzoekers klacht op dat hij niet klaagt over het feit dat hij in het arrestantenverblijf enige tijd op blote voeten heeft moeten staan, maar dat verzoeker erover klaagt dat hij buiten het arrestantenverblijf op blote voeten door het

politiebureau heeft moeten lopen. De Nationale ombudsman heeft echter tijdens het onderzoek niet kunnen achterhalen dat verzoeker op blote voeten door het politiebureau heeft moeten lopen. De Nationale ombudsman onthoudt zich op dit punt van het geven van een oordeel.

Conclusie

De klacht over de onderzochte gedraging van de officier van justitie te Rotterdam is gegrond ten aanzien van het aanhouden van verzoeker, wegens schending van het verbod van onrechtmatige vrijheidsontneming;

niet gegrond ten aanzien van het geven van toestemming voor de inzet van een AT.

De klacht over de onderzochte gedraging van het regionale politiekorps Rotterdam-Rijnmond, is

gegrond ten aanzien van:

- het boeien van verzoeker;
- het trekken aan de handboeien;
- het blinddoeken van verzoeker, en
- het laten dragen van een al dan niet gescheurde arrestantenoverall, wegens schending van het verbod van onrechtmatige vrijheidsontneming.

De Nationale ombudsman onthoudt zich van het geven van een oordeel ten aanzien van het moeten lopen op blote voeten door het politiebureau.

Onderzoek

Op 2 augustus 2007 ontving de Nationale ombudsman een verzoekschrift van de heer F. te Rotterdam, met een klacht over een gedraging van de officier van justitie te Rotterdam en een gedraging van het regionale politiekorps Rotterdam-Rijnmond. Naar deze gedragingen, die worden aangemerkt als gedragingen van de minister van Justitie, respectievelijk de beheerder van het regionale politiekorps Rotterdam-Rijnmond (de burgemeester van Rotterdam), werd een onderzoek ingesteld.

In het kader van het onderzoek werd de korpsbeheerder en de minister verzocht op de klacht te reageren en een afschrift toe te sturen van de stukken die op de klacht betrekking hebben. Tijdens het onderzoek kregen de minister, de korpsbeheerder en verzoeker de gelegenheid op de door ieder van hen verstrekte inlichtingen te reageren.

Vervolgens werd verzoeker in de gelegenheid gesteld om op de verstrekte inlichtingen te reageren.

Het resultaat van het onderzoek werd als verslag van bevindingen gestuurd aan betrokkenen.

De korpsbeheerder deelde mee zich met de inhoud van het verslag te kunnen verenigen.

De reactie van de minister van Justitie gaf aanleiding het verslag te wijzigen.

Verzoeker gaf binnen de gestelde termijn geen reactie.

Informatieoverzicht

De bevindingen van het onderzoek zijn gebaseerd op de volgende informatie:

Verzoekschrift aan de Nationale ombudsman, ontvangen op 2 augustus 2007, met bijlagen.

Gespreksverslag van een gesprek tussen verzoeker en twee medewerkers van het Bureau Nationale ombudsman van 3 september 2007.

Standpunt van de korpsbeheerder van 29 januari 2008, met bijlagen, waaronder afschriften van op deze zaak betrekking hebbende rapportages, mutatierapporten en processen-verbaal.

Standpunt van de minister van Justitie van 11 februari 2008.

Faxberichten van de minister van Justitie van 30 augustus 2007 en 23 juni 2008, met bijlagen.

De Noorse rechtshulpverzoeken aan Nederland van 16, 23, 25 mei 2006, 1, 7 juni 2006.

Emailbericht van 28 augustus 2008 van een medewerker van het Openbaar Ministerie te Rotterdam.

Bevindingen

Zie onder Beoordeling.

Achtergrond

1. Europees Verdrag voor de rechten van de mens en fundamentele vrijheden

Artikel 8

"1. Everyone has the right to respect for his private and family life, his home and his correspondence.

2. There shall be no interference by a public authority with the exercise of this right except such as is in accordance with the law and is necessary in a democratic society in the interests of national security, public safety or the economic well-being of the country, for the prevention of disorder or crime, for the protection of health or morals, or for the protection of the rights and freedoms of others."

2. Grondwet

2.1. Artikel 11

"Ieder heeft, behoudens bij of krachtens de wet te stellen beperkingen, recht op onaantastbaarheid van zijn lichaam."

2.2. Artikel 15

"1. Buiten de gevallen bij of krachtens de wet bepaald mag niemand zijn vrijheid worden ontnomen.

2. Hij aan wie anders dan op rechterlijk bevel zijn vrijheid is ontnomen, kan aan de rechter zijn invrijheidstelling verzoeken. Hij wordt in dat geval door de rechter gehoord binnen een bij de wet te bepalen termijn. De rechter gelast de onmiddellijke invrijheidstelling, indien hij de vrijheidsontneming onrechtmatig oordeelt.

3. De berechting van hem aan wie met het oog daarop zijn vrijheid is ontnomen, vindt binnen een redelijke termijn plaats.

4. Hij aan wie rechtmatig zijn vrijheid is ontnomen, kan worden beperkt in de uitoefening van grondrechten voor zover deze zich niet met de vrijheidsontneming verdraagt."

3. Wetboek van Strafvordering

3.1. Artikel 27

"1. Als verdachte wordt vóórdat de vervolging is aangevangen, aangemerkt degene te wiens aanzien uit feiten of omstandigheden een redelijk vermoeden van schuld aan eenig strafbaar feit voortvloeit."

3.2. Artikel 67, eerste lid

"Een bevel tot voorlopige hechtenis kan worden gegeven in geval van verdenking van:

a. een misdrijf waarop naar de wettelijke omschrijving een gevangenisstraf van vier jaren of meer is gesteld.

b. (...)"

4. Opiumwet

4.1 Artikel 2

"Het is verboden een middel als bedoeld in de bij deze wet behorende lijst I dan wel aangewezen krachtens artikel 3a, vijfde lid:

A. binnen of buiten het grondgebied van Nederland te brengen;

B. te telen, te bereiden, te bewerken, te verwerken, te verkopen, af te leveren, te verstrekken of te vervoeren;

C. aanwezig te hebben;

D. te vervaardigen."

4.2 Artikel 3

"Het is verboden een middel als bedoeld in de bij deze wet behorende lijst II dan wel aangewezen krachtens artikel 3a, vijfde lid:

A. binnen of buiten het grondgebied van Nederland te brengen;

B. te telen, te bereiden, te bewerken, te verwerken, te verkopen, af te leveren, te verstrekken of te vervoeren;

C. aanwezig te hebben;

D. te vervaardigen."

5. Uitleveringswet

5.1 Artikel 13

"1. Voor zover een verdrag daarin voorziet, kan - in de gevallen omschreven in het volgende lid - op verzoek van de daartoe bevoegde autoriteit van een andere staat de voorlopige aanhouding worden bevolen van een zich in Nederland bevindende voortvluchtige, indien gegronde redenen bestaan voor de verwachting dat te zijnen aanzien op korte termijn vanwege die staat een voor inwilliging vatbaar verzoek tot uitlevering zal worden gedaan

2. De voorlopige aanhouding kan worden bevolen wanneer zij is verzocht:
- a. in verband met een strafrechtelijk onderzoek ter zake van het vermoeden dat de voortvluchtige zich heeft schuldig gemaakt aan een feit waarvoor naar Nederlands recht voorlopige hechtenis mogelijk is;..."

5.2 Artikel 14, eerste lid

"1. Iedere officier en hulpofficier van justitie is bevoegd de voorlopige aanhouding van een voortvluchtige overeenkomstig artikel 13 te bevelen. ..."

6. Ambtsinstructie voor de politie, de Koninklijke Marechaussee en de buitengewoon opsporingsambtenaar

6.1 Artikel 22, eerste lid

- "1. De ambtenaar kan een persoon die rechtens van zijn vrijheid is beroofd, ten behoeve van het vervoer handboeien aanleggen.
2. De maatregel, bedoeld in het eerste lid, kan slechts worden getroffen, indien de feiten of omstandigheden dit redelijkerwijs vereisen met het oog op gevaar voor ontvluchting, dan wel met het oog op gevaar voor de veiligheid of het leven van de persoon die rechtens van zijn vrijheid is beroofd, van de ambtenaar of van derden.
3. De in het tweede lid bedoelde feiten of omstandigheden kunnen slechts gelegen zijn in:
- a. de persoon die rechtens van zijn vrijheid is beroofd, of
 - b. de aard van het strafbare feit op grond waarvan de vrijheidsbeneming heeft plaatsgevonden, één en ander in samenhang met de wijze waarop en de situatie waarin het vervoer."

6.2 Artikel 29

- "1. De ambtenaar kan slechts van de ingeslotene verlangen dat deze zich ontkleedt indien:
- a. de kleding tijdens de insluiting een gevaar voor de veiligheid van betrokkene of van anderen kan vormen en een hulpofficier van justitie daarvoor toestemming heeft gegeven;
 - b. de kleding tijdens de insluiting naar het oordeel van de arts een gevaar voor de gezondheid van betrokkene of van anderen kan vormen.
2. De ambtenaar neemt de kleding, bedoeld in het eerste lid, in bewaring en draagt zorg voor vervangende kleding."

7. Besluit beheer regionale politiekorpsen

Artikel 8, eerste lid

"Het regionale politiekorps beschikt, zelfstandig of samen met een of meer andere regionale politiekorpsen, over een eenheid die uitsluitend tot taak heeft, indien redelijkerwijs mag worden aangenomen dat gebruik van vuurwapengeweld tegen de politie of anderen dreigt, de volgende werkzaamheden uit te voeren:

a. het verrichten van planmatige aanhoudingen, ..."

8. Circulaire Aanhoudings- en ondersteuningseenheden

4. Juridische kader voor de inzet

"In artikel 8, eerste lid, van het Besluit beheer regionale politiekorpsen (hierna: Bbrp) is aangegeven dat een AOE uitsluitend tot taak heeft op te treden indien redelijkerwijs mag worden aangenomen dat levensbedreigende omstandigheden tegen de politie of anderen dreigen. Hetzelfde artikel bepaalt vervolgens welke werkzaamheden de eenheid ter uitvoering van zijn taak mag uitvoeren. Dat betreft het verrichten van planmatige aanhoudingen, het bewaken en beveiligen van politie-infiltranten, het assisteren bij het bewaken en beveiligen van het transport van getuigen, verdachten of gedetineerden, het assisteren bij het bewaken en beveiligen van objecten en andere werkzaamheden waarvoor toestemming is verkregen van de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en de Minister van Justitie. Voor de uitoefening van deze werkzaamheden is een AOE geoefend in het gebruik van bijzondere technieken en tactieken en kan deze worden uitgerust met bijzondere bewapening.

Gelet op de situaties waarin wordt opgetreden en de wijze waarop een AOE opereert, zal veelal sprake zijn van een ernstige inbreuk op de persoonlijke levenssfeer. De inzet kan dan ook worden beschouwd als het toepassen van een zwaar geweldmiddel, waarvoor toestemming van het bevoegd gezag nodig is conform artikel 6, eerste lid, van de Ambtsinstructie voor de politie, de Koninklijke marechaussee en de buitengewoon opsporingsambtenaar (hierna: de Ambtsinstructie)."

5. Bevoegd gezag

"De officier van justitie zal ingevolge artikel 13 van de Politiewet 1993 toestemming moeten geven als het gaat om werkzaamheden die overwegend op het vlak van de strafrechtelijke handhaving van de rechtsorde liggen. Hierbij kan worden gedacht aan de volgende - in artikel 8, eerste lid, onder a, b en c, van het Bbrp genoemde - werkzaamheden: het verrichten van planmatige aanhoudingen, het bewaken en beveiligen van politie-infiltranten en het assisteren bij het bewaken en beveiligen van het transport van getuigen, verdachten of gedetineerden. De burgemeester zal ingevolge artikel 12 van de Politiewet 1993 toestemming moeten geven als het gaat om werkzaamheden die overwegend op het vlak van de handhaving van de openbare orde liggen. Daarvan kan sprake zijn bij het

assisteren bij het bewaken en beveiligen van objecten (artikel 8, eerste lid, onder d, van het Bbrp). Als er sprake is van inzet van een AOE ten behoeve van het bewaken en beveiligen van objecten bij een concrete en ernstige dreiging, zal de AOE daarentegen in beginsel onder het gezag van het Openbaar Ministerie worden ingezet, gelet op de taak van het Openbaar Ministerie om in concrete gevallen ernstige strafbare feiten te voorkomen en te beëindigen."